

Grand Central i New York – åttiofemåring i gott skick

Renoverad för 1,6 miljarder kronor. Favoritmiljö för Alfred Hitchcock

Metro North pendeltåg 8405 är klart för avgång mot New Haven på spår 20. Några sena passagerare slinker in just som dörrarna pyser igen. I centralhallen strax intill myllrar det av folk. Det köps biljetter, det tas en drink och det har stämts möte. Jag befinner mig i det som anses vara världens vackraste, största och livligaste järnvägsstation: Grand Central Terminal på Park Avenue och 42:a gatan i New York City – upprustad för 1,6 miljarder kronor.

VÄRLDENS BYGGNADER

Här passerar dagligen bortåt en halv miljon resenärer. Över 600 lokal- och regionaltåg per dygn anländer eller avgår på Grand Centrals 48 underjordiska spår. Den totala spår-längden uppgår till 54 kilometer. Stationen är den enda i världen med spår i två plan. I undre planet finns 17 spår. I det övre ligger de 31 spår som förr trafikerades av historiska tåg som Fast Mail, The Empire State Express, The Water-Level Limited, The Wolverine, The Knickerbocker Express och The Twentieth Century Limited.

Blickar vi längre tillbaka, till 1831 då New Yorks första tåglinje Harlemlinjen öppnades, var området kring nuvarande Grand Central ett öppet stationsområde. På 1850-talet tilltog dock kritiken mot ånglok som ansågs förorena och förstöra luften. Följden blev att all ångtrafik söder om 42:a gatan upphörde. 1871 öppnades den första riktiga stationsbyggnaden i området. Men det skulle dröja till 1902, då en svår ångloksolycka ägde rum i tunneln under Park Avenue, innan de första stegen togs mot eltågstrafik i staden. 1913 invigdes så Grand Central som en ångfri station. Det var en förutsättning för att spåren skulle kunna läggas under jord och i två plan.

"Chattanooga Cho Cho"

Fjärrtrafiken till och från New York håller i dag till på Penn Station, under Madison Square Garden. Det är före detta omsjungna Pennsylvania Station som bland annat trafikerades av "Chattanooga Cho Cho", tåget som avgick... när var det nu... a quarter to three? Från Grand Central utgår nu för tiden

bland andra Hudson-, New Haven- och Harlemlinjerna som går öster- och norrut mot Connecticut och Westchester. Under pendelstationen ligger Grand Centrals tunnelbanestation. Här passerar bland andra linjerna 4-7. Utanför stationen ansluter bussar.

Trots att Grand Central Terminal, som via gångar och arkader breder ut sig under tre kvarter, fyllde ansevliga 85 år den 2 februari är såväl den ljusa marmor- och granitklädda fasaden som interiören i gott skick. Den "nya" Grand Central har renoverats och återställt i originalskick för 200 miljoner dollar, det vill säga 1,6 miljarder svenska kronor.

Stationen invigdes 1871

Stationen, vars första men nu rivna huvudbyggnad invigdes redan 1871, är inte längre bara en järnvägsstation får jag veta, utan ett "city within the city" med ett hundratal krogar och butiker. Mest känt av matställen är förmodligen ostrombaren på nedre planet. Här slurpas det tiotusentals ostron per dag. Stället är populärt och åtminstone lunchtid proppfullt. En konkurrent är basketstjärnan Michael Jordans nyöppnade finkrog med utsikt över centralhallen. Den är så fin att jag blir utslängd när jag försöker ta mig in för att få en bra kameravinkel ut mot hallen. Det fanns inga gäster i lokalen vid tillfället.

"Finkrogen" ligger strax intill baren på ena kortsidan där jag befinner mig med en iskall öl inom räckhåll. Jag iakttar de tre vackra väldva jättefönstren på motsäende kortsida. De är 23 meter höga och släpper in dagsljuset som genom ett spjäll. De har varit med i åtskilliga filmer, framför allt från 40-talet, och det har också den 114 meter långa och 36 meter breda centralhallen. Även i moderna filmer används Grand Central flitigt. Ta till exempel "Vitne till mord".

Jag lägger märke till informationskontoret mitt i centralhallen med den världsberömda fyrsidiga blankpolerade mässingsklockan på taket. Men framför allt är det rymden i centralhallen som imponerar. Det är 38 meter upp till det omtalade mörkblå kupoltaket på vilket 2 500 stjärnor målat i guld. Stjärnbilderna: Oxen, Kräftan, Tvillingarna, Vattumannen, Väduren och Fiskarna är upplysta med lampor och tindrar från den 2 390 kvadratmeter stora "himlen".

Jag frågar Dane Brucker, talesman för Metro North och Grand Central Terminal, om personalen har problem med skadegörelse och klotter på tågen och på stationen:

– Nej, det har vi inte. Möjligen kan det vara lite besvärligt på vissa stationer i The Bronx. Och då tvätar vi rent omgivande. Men i övrigt har vi inga problem med detta. Värre är det då med klotter och bus i tunnelbanesystemet och på bussarna även om läget förbättrats avsevärt på senare år.

Hur är det då med säkerheten – är det okej att åka tunnelbana i New York?

– I dag kan alla som vill åka tunnelbana och buss utan att känna obehag. När jag har vänner och

Trots att Grand Central Terminal fyllde ansevliga 85 år den 2 februari är såväl den ljusa marmor- och granitklädda fasaden som interiören i gott skick. "Nya" Grand Central har renoverats och återställt i originalskick för 200 miljoner dollar, det vill säga 1,6 miljarder svenska kronor.

bekanta på besök i stan åker vi alltid buss och tunnelbana. När det gäller pendeltågen har vi aldrig haft några stora bekymmer med säkerheten.

Jag frågar också vad Grand Central Terminal rent allmänt betyder för New York-bor? Stationen har ju till och med kallats "the gateway to the nation".

– Ja, det var på den tiden då tågstationer var det våra flygterminaler är i dag. Och då som i dag var Grand Central den mest trafikerade i världen. Man kan väl säga att stationen är som en symbol för staden och inte så sällan en mötesplats.

Stationen har ju medverkat i flera filmer?

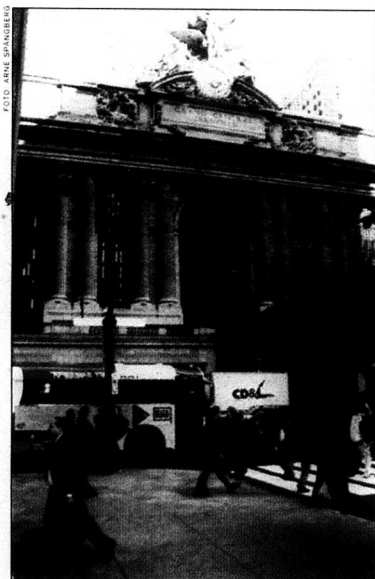
– Det stämmer. En av de flitigaste regissörerna här var Alfred Hitchcock. Och än i dag är stationen oerhört populär för olika typer av inspelningar. Faktum är att vi har en hel avdelning som enbart sysslar med filmfrågor.

Från baren leder en tvådelad elegant ljus marmortrappa ned till stora hallen. Förebilden ska visst vara stora trappan på operan i Paris. Jag promenerar förbi raden med biljett-

luckor och kommer in i en stor alldeles tom sal. Den är avspärrad åt sidorna. I taket hänger fem enorma ljuskronor och långa långsidorna finns stora eleganta fönster. Det är före detta väntsalen som likt stationen i övrigt fått en ansiktslyftning. Salen ska i fortsättningen användas som utställningshall. Jag fortsätter passagen fram och kommer ut mitt i lunchtrafiken på 42:a gatan. Stationen, med den kolonnförsedda fasaden, ser ut som ett historiskt monument bland alla skyskraper. I synnerhet Metlife-skrapan, före detta Pan Am-huset, som byggts ovanpå delar av terminalen. Högs: upp tickar ytterligare en stationsklocka. Det är Jules-Alexis Coutans berömda ur med skulpturerna av Mercurius, Herkules och Minerva.

Visarna pekar på tio i ett så jag får bråttom till ett möte utanför World Trade Center. Det får bli en "cab". Chauffören svänger ned på Franklin Roosevelt Drive och gasar på.

Det går som tåget.

Grand Central vid Park Avenue och 42:a gatan är den enda järnvägsstationen i världen med spår i två plan.